

anyag időszakos ellenőrzésekor, de minden esetben ezek összjegye adja a torna mozgásanyaga osztályzatát.

A játék mozgásanyagának értékelése legalább olyan fontos, mint a tanulók tudásának, mozgásismeretének, mozgásműveltségének elbírálása szempontjából, mint az atlétika vagy torna. Ennek fontosságát a tanterv arányai is igazolják. A tanulók tudását a sportjátékokból, az adott osztályban, a tantervben előírt technikai ismeretnek a játékban való alkalmazásából kell megállapítani.

A három testgyakorlati ág alapján megállapított érdemjegyet, kellő nevelői eljárás alkalmazásával, a részjegyek figyelembevételével, egy egész jeggyel is megemelhethetjük.

Az elmondottakból nem következik az, hogy a testnevelő tanárok kezét az osztályzás alkalmával guzsba kössem. Nem erről van szó. Csupán azt szeretném elérni, hogy egységes pedagógiai eljárással, a testnevelési érdemjegy is olyan helyet kapjon az osztályzatok sokaságában, melyet megérdemel.

Rakonczay László

IRODALOM:

1. Rendtartás 1964.
2. Tanterv és utasítás 1963.

„LEGKEDVESEBB KÖNYVEM”

Így ír egyik lelkes ötödik osztályos tanuló a Történelemlévkönyvről. „Ilyen szép könyvem még sohasem volt!” — rajong egy másik. Ezek a kedves megnyilatkozások élém villantanak egy képet a tankönyvosztás pillanataiból. Az V. osztályos Történelemlévkönyvet szívéhez szorítva szaladt egy kislány, s arcán boldog mosollyal kiáltotta várakozó társainak: „Nézétek, milyen gyönyörű!” Szeme ragyogott, ahogy fúrge ujjai végigpergették a tankönyv lapjait.

Nem érdektelen végigfutnunk azt az utat, amely elvezetett eddig, hogy a tanulók így vélekedhetnek az új, ötödik osztályos Történelemlévkönyvről.

Másfél évtized elmélyült munkája, kemény vitája, élénk érdeklődése előzte meg a könyv megjelenését. Kerestük az utat, a módot, hogy tanulóink nagyobb kedvvel, könnyebben, s alaposabban sajátíthassák el a tantervi ismeretanyagot a történelem vonatkozásában is. Nem ment ez egyszerre. Lassan, lépésről lépésre sikerült csak előbbrevinni a történelemtanításban a gyermekszempontúság elvét. Azt a törekvést, hogy a gyermekhez, annak életkori sajátosságaihoz, érdeklődéséhez, munkabíráshoz szabják tankönyvszerzőink a készítenő tankönyvek anyagát, felépítését, előadásmódját. Első nagy eredmény volt e téren, amikor sikerült kiszorítanunk a használatból

azokat a történelemlévkönyveket, amelyek zűszóltan, sokszor megemészthetetlen fogalmazásban rálatták a gyermekek elé annak érdeklődésétől, gondolatvilágától távolálló gazdaságtörténeti, gyakran politikai gazdaságtan jellegű anyagot; amelyekben az eseményes anyag petit betűkkel volt szedve, míg az elvont, egyetemi és főiskolai jegyzetektől csaknem átmásolt, más esetben kivonatolt gazdasági és elméleti vonatkozású részek nagyobb betűkkel kínálták magukat, természetesen igen kevés eredménnyel. Az idő, a fejlődés „kellően” értékelte e könyveket.

Újabb eredmény volt, amikor a még mindig nehéz, de már megemészthető szöveget széljegyzettel látták el. Sokkal áttekinthetőbbé vált így az anyag, s könnyebb lett a tanulás. A tanulók érdeklődését, s a tantárgy megszeretését az egyes órák anyaga utáni színes olvasmányokkal sikerült biztosítani.

Nem járt azonban kellő sikerrel az a követelmény, hogy akkor, amikor még nem voltak történelmi térképek, nem volt történelmi kézikönyv, a tankönyvekbe szerkesszenek az egyes korokat, jellemző történelmi korszakokat ábrázoló térkép-vázlatokat. S teljesen elvetették még a gondolatát is annak, hogy ezek a vázlatok lehetnének színesek is! Nagy haladás volt, amikor a jelenleg is használt VII. osztályos tankönyvhöz mellékeltek egy Európát

és a történelmi Magyarországot ábrázoló térképvázlatot, amit a gyerekek az első hónapokban elvesztettek.

Hasonló volt a helyzet az illusztrációval is. Volt valamelyes képanyag a történelemkönyvekben, az összeválogatás azonban nem volt eléggé szerencsés. Kivétel ez alól az alább említett VII. osztályos tankönyv, amely különben is az eddig használt történelemkönyvek közül a legjobb.

Friss levegőt kultúrforradalmunk megújuló rohamra hozott, amikor meghirdette az iskola-reform széles síkú, minden iskolafajra kiterjedő programját. E program első helyen ölelte fel az általános iskolai oktatás megreformálását, célként tűzve új tantervet és új tankönyvek megteremtését a szocialista társadalom és a gyermek igényében.

Így került sor az általános iskolai történelemoktatás új alapokra helyezésére.

Széles vita indult, hogyan szolgálhatja leg-hatékonyabban a történelemtanítás társadal-munk világnézeti, eszmei-politikai nevelését az ifjúságon keresztül. Le kellett rögzíteni azt a fő célt, amely zsinórként megszabja a tan-tervet- és tankönyvszerkesztők munkájának irán-yát, módját, eszközeit.

Az iskolareform általános iskolájának a célja: megalapozni a kommunista ember személységének kialakítását. A célhoz vezető utat a tanterv mutatja, amely szintén e cél érdekében újult meg. Az új tanterv ütötte meg azt a hangot, amely érzelmi indítékok adott a tankönyvtervezőknek, szerzőknek olyan tankönyv írására, mint az V. osztályos Történelemkönyv. A tanterv fogalmazta meg a feladatot, hogy a történelem művelődési anyaga neveljen a szocialista hazaszeretetre, a szocialista világrendszer népeinek szereteté-re, szocialista nemzetköziségre és a világ népei közötti barátságra. Ez a feladat determinálta, s kötelezően szabta meg a születendő törté-nelemkönyvek hivatását; elkötelezte a szerző-ket olyan tankönyvek készítésére, amelyek legmagasabban, legcéltudatosabban szolgálják majd az említett feladatokat, s általuk a szó legteljesebb, legnemesebb értelmében az „em-ber” békeségét „önmagával”.

En ilyennek látom az V. osztályos Törté-nelemkönyvet.

A tanterv az előző gyakorlattól eltérően már az V. osztályban kötelezővé teszi heti 2 órában a történelem tanítását. Ez a döntés széles körű, s eredményes kísérletezés után történt. A kísérlet igazolta a terv helyességét, s megadta az alapot a további tervezéshez. A tervezés iránya: marxista történelemtanítás az általános iskola V. osztályában olvasmá-nyos didaktikai jelleggel, az időrendiség be-tartásával, a történelmi alapfogalmak köré csoportosított ismeretanyaggal. Később, a viták során, de a kísérletekre támaszkodva, kiala-

kult az a nézet, hogy fenntartva az „olvas-mányos” jelleget, még az V. osztályban sem feltétlen szükséges a tanterv által kijelölt ismeretanyagot „olvasmányokban” adni. A tan-könyv szövege ne „mese” legyen, hanem törté-nelmi nyelven írt, mégis könnyed stílusú, magyarázó hangú szöveg, amit a tanár „ol-vasmányos” módon taníthat. Két variációban készült el a tankönyv szerzete. Az időközben folyó vita következtében egyik sem olvasmá-nyokban adta az anyagot, de az olvasmányos jelleget megtartották. Végül — talán nem is annyira tartalmi és feldolgozásbeli különbség miatt — Filla István tervezetét fogadták el, amely még egy átgyúrást kapott Hegedűs Gézától, az ismert írótól. Így alakult ki a jelenlegi tankönyv szövege, amely olvasmá-nyos jellegű, sőt egysége kimondottan olvas-mány. Pl.: Khufu fáraó piramist épített vagy Harc Itáliáért stb. Az illusztrációt Gyóry Miklós készítette magas szakmai és mesterség-beli rutinnal, kitűnő művészi érzékkel. A szer-kesztés pedig a Tankönyvkiadó felőlős szer-kesztőjét, Major Józsefet dicséri.

Térjünk most szorosán a tankönyvre!

A színes ábrákkal díszített keményfedlű könyv biztatón simul a kezünkbe. A fedőlap ábrái didaktikailag kitűnően tervezettek. Ér-deklődést keltenek, s szinte kényszerítik az embert, hogy belelapozzon a könyvbe. „Szép, színes borítású” — írja egyik tanuló, — „szébb, mint akármelyik iskolai könyv” — folytatja lelkesülten. S hogy valóban kényszerít a bele-lapozásra, bizonyítja maga a tanuló, amikor így ír tovább: „Sok szép van benne” stb. A másik még lelkesebben ír: „A fedele kemény. Gyönyörű szép képek díszítik... Érde-kes történeteket, kalandokat ír le”. Tehát a díszes fedél, a belelapozáskor látott színes ábrák indítólag hatnak a tanulókra, hogy előre olvassassák. Ezt a tényt több tanuló is kife-jezi a könyvről írott véleményében.

A könyv szépsége, a színes, eleven ábrák a tantárgy megszeretéséhez vezetnek. Ez olvas-ható ki a következő véleményből: „A törté-nelemkönyvem nagyon szép. Sok színes kép van benne. A történelem a legkedvesebb tan-tárgyam...” stb.

A művészi szerkesztés erkölcsi és esztétikai sugalmazást ad: „En nagyon fogok erre a könyvre vigyázni!” — jegyzi meg egy tanuló. „Többször elhatároztam, hogy nagyon vigyá-zok rá, és jól tanulok belőle” — írja egy másik. Meglepb a következő írás: „A törté-nelemkönyv nagyon szép, úgymondhatnám, gyö-nyörű... Szép és tiszta. Nekem nagyon tetszik”. Korántsem valódi értelemben hasz-nálta a tanuló a „tiszta” kifejezést, hanem a művészi élmény következtében keletkezett érzelmi feszültség kifejezésére.

Valóban, esztétikai élményt nyújt ez a könyv, ha csak belenézegetünk is. Gyermeke-

sen együgyű szavaival így vall erről egyik tanuló: „...gyönyörű ez a könyv, *nem is vitatkozom vele!*” — Azaz nem is szükséges róla vitatkozni, mert az annyira vitathatatlan. Ez a vélemény mint a fiúknál, mind a lányoknál általános.

Ezeket az első benyomásról.

Vizsgáljuk most felépítésében, tartalmában, terjedelmében stb.

A bevezető olvasmányt nem tekintve a tankönyv öt fejezetre oszlik: I. Az őskor, II. Az ókori Kelet, III. Görögország, IV. A Római Birodalom, V. A magyar történelem kezdete. A fejezeteken át az órák anyaga 1—45. sorozatosítottak. A fejezeteket új szempontú összefoglalással zárják a szerzők.

A fejezetek beosztása szinte híven követi a tantervi előírást, tartalmilag pedig választ adnak a tantervi követelményekre. Az első fejezet 7, a második szintén, a harmadik 11, a negyedik 14, az ötödik pedig 6 órában adja az új anyagot. Összesen 45 órában. Így bőségesen marad idő az évközi és év végi ismétlésekre.

Az egyes órák terjedelmét tekintve az új formátum, a szöveg újszerű elhelyezése megtervezhetőleg hat. Bár első látásra is feltűnik a harmadik óra anyagának hosszúsága. (A vadászó és halászó ősember élete.) Ilyen hosszú szöveg pusztán elolvasása is megterhelést jelent az V. osztályos tanulóknak, hiszen itt, ezen a fokon maga az olvasás is probléma sok tanulóknál. A tanulás pedig fokozottan az. Mert bármennyire is azon vagyunk, hogy már az órán megtanulják a tanuló az új ismereteket, mégis bizonyos fogalmakat, kifejezéseket stb. nem tud minden tanuló megtanulni az iskolában, szükség van az otthoni tanulásra is. Csiholás, gerjesztés, dárda, lándzsa, nemzetség, ősközösség stb. fogalmakat, kifejezéseket meg kell tanulni, be kell gyakorolni. Történelmi nyelven csak az tudja magát kifejezni, aki ismeri a sajátos kifejezéseket. Kifogásolható az említett szempontból a 37. módszeres egység is:

„A kereszténység kialakulása.” Megváltó, evangélium, Jézus Krisztus, kereszténység, legenda, egyház, gyülekezet, államvallás, püspök, pápa hemzsegek egyetlen óra anyagának hosszú szövegében. Meglepő, ha egy kicsit tollhegyre vesszük az egyes órák szövegét, s megszámloljuk a betűket, sorokat. Kiderül, hogy bármennyire is ügyesen van elhelyezve egy-egy óra anyaga, terjedelme alig kevesebb, mint a jelenlegi VI. osztályos tankönyvé. Ott 60—70 soros, az: 60 betű egy-egy óra szövege. Itt, ha nem a leghosszabakat számítom is, gyakori a 60 soros, 58 betűs lecke. Így „A rabszolgafelkelés” vagy „Róma, a birodalom fővárosa” stb. Meglepő ez akkor, amikor a gimnáziumi történelemkönyvek vitájánál többek részéről elhangzott olyan kívánság is, hogy egy-egy óra szövege ne le-

gyen több egy lapnál (egy oldal), ami 2600 betűt tesz ki. Végül ott átlagosan másfél oldalban egyeztek ki, kb. 4000 betűben. Összességében a helyzetet szinte alig kevesebb az általános iskola V. osztályos tanulójának az egy-egy órára tanuló tankönyvi szövege, mint a gimnázium III. osztályában! Az új forma tehát maximalizmust rejt. Nem menti ezt sem a könnyebb stílus, sem a magában is oktató illusztráció. Még kirívóbb az összevetés eredménye, ha az életkori sajátosságokat tekintjük. Leszögezhetjük tehát, hogy az V. osztályos történelemkönyv eléggé terjedős. Kevesebb szóval is el lehetett volna mondani a kevesebb mondanivalót.

Ha egyfolytában elolvassuk a tankönyvet, önként felvetődik a kérdés: e tartalommal elérjük-e azt a célt, amit a tanterv megszab; nevel-e ismeretanyaga olyan mértékben, mint azt a követelmények előírják? Feltétlen, s határozott igennel válaszolhatunk ezekre a kérdésekre. Az egyes fejezetek tartalmilag jól hordozzák azt az ismeretanyagot, amelyek a korszak, illetve a nép megismeréséhez szükségesek. Színes, eleven előadásmódja, általában könnyed stílusa, világos fogalomkialakítása, tényeken alapuló következtetései stb. mind hozzájárulnak a tankönyv értékéhez. De egy kicsit szívenüt, s elgondolkoztat Blahó Laci megjegyzése: „Csak azt sajnálom, hogy a magyarokról kevés van írva!”

Minden kitűnősége mellett hibái is vannak a tankönyvnek, helyesebben hibák is vannak a könyvben. Így a 14. lapon helyes lenne az utolsó előtti két mondatot így megcserélni: „... egy nemzetséget alkotnak. Egyenlőek voltak, egyik sem volt szegényebb vagy gazdagabb, mint a másik. A közösen elejtett zsákmányt elosztották a nemzetség tagjai között, vagy pedig közösen fogyasztották el.” Így könnyebb az ősközösség fogalmának a megértése, mint fordítva.

A 16. lapon talán nem egészen helytálló, ha a földművelés kialakulását az asszonyok tevékenységének tekinti.

A 33. lapon úgy tűnik, mintha a fáraó maga vezette volna az építkezéseket. Ugyanott a Gellérthegyhez veti a piramis magasságát. Ismeretlen az ismeretlenhez.

A 18. lapon az asszonyok vajon kitől „sajátították” a szövést?

A 20. lapon az „ércet” olvásztják ki a kőből. A 28-on „gémekűtszerű” emelőszerkezettel emeli az egyiptomi a vizet. Talán „kút-gémekűtszerűvel”!

Derűt kelt a 39. lapon: „... az így kikészített” holttest. ... vagy 111. lapon: „Egymásközött házasodtak, feleségeiket elcserélték...” stb.

Az 52. lapon többet mondana, ha a győztesek szobrát felállítják a stadionban, mint az, hogy „megmintázták”. A 60. lapon a nap-

nem N-nel írandó. Az 55. lapon kerüli a demosz kifejezést, pedig abból egyszerűbb a demokrácia kialakítása. A 62. lapon „Athénben is győzelemre viszik a demokráciát”. Az „is” az előzőekből nem kap tartalmat.

A 78. lapon írt mondat: „A keskeny hídon a gyalogos római katonák átrohantak...” stb. 7 sorral lejjebb így variálódik: „A gyalogosok átrohantak a hídon és”... stb. — Hasonló ismétlődés a 82. lapon: „A parasztek földjeit a nagybirtokosok szerezték meg”... 5 sorral alább: „Összevásárolták vagy elvették a parasztek földjeit”. A 89. lapon a Spartacusról írt mondatot így fejezi be: „...körülfogták és leszúrták őt.” A 90. lapon a római szegényekről ír: „...egész nap az utcán tolongtak, s kenyeret...” stb., majd a 95. lapon: „Egész napon át az utcán ténferegtek, kenyeret...” stb. Gondosabb átnézéssel az ilyenek kimaradhattak volna.

A 104. lapon az időszámításról szóló fejezet váratlanul éri az olvasót. Helye, s megjelöléséről szövegezése vitatható. A 106. lapon a „kolónus” fogalma leszűkített, pusztán a felszabadított rabszolgákra vonatkoztatott. A 198. lapon egymásutáni mondatokban „volt” többször is volt. Ugyanezen a lapon közölt szöveg, hogy a római köztársaság egész történelmének keresztül szakadatlanul folyt a harc a gazdag fölbirtokosok, a patriciusok és a szegény parasztek, a plebejusok között, ellenmond a 75. lapon írottakkal, ahol csak 300 évden keresztül harcolnak.

Így első olvasásra is összegyűlt egy csokorra való értelemzavaró hiba. Ezek egy következő nyomás alkalmával kijavíthatók, így nem vonnak le a könyv sajátosan — tanulók nyelvén szóló szövegének az értékéből. Még tüzetesebb átböngészése azonban nem ártana.

Igen megkönnyítik a tanulást az egyes egységek végén levő kérdések. Erről is vallanak a tanulók, különösen a lányok. „A leckék végén összefoglaló kérdéseket találunk. Ezek rendkívül fontosak, mert ha nem tudunk rájuk válaszolni, nem tudjuk a leckét, tehát újra kell tanulni.” A másik: „A lecke végén levő kérdésekre egész jól lehet válaszolni.” „A szöveget könnyen meg lehet tanulni a lecke végén levő kérdések segítségével” stb. Folytathatnám tovább. S érdekes, szinte minden leánytanulónak megemlíti a kérdéseket, a fiúk közül igen kevés. A tanár szemével nézve meg kell állapítanunk, hogy a kérdések jól fogalmazottak, elősegítik a tanulást, különösen a lecke felmondását. Ez a kérdések jellegéből adódik. Ugyanis a kérdések jelentős része összefoglaló, átfogó jellegű, recitálásra indító. Nem ártott volna a tanulók gondolkodásának fejlesztését szem előtt tartva, ha a 4—5 kérdés közül az első gondolkodásra, az okok, okozatok, összefüggések kutatá-

sára adnának indítást. Elismerem, nehéz anynyi kérdést mindenki tetszésére megfogalmazni, de az ilyen kérdésre nem adhat könnyen választ a tanuló: „Mik voltak a varázslatok?” „Mit csináltak az első mesteremberek?” stb.

Meglepő, hogy a tanulók a tankönyvről írott véleményükben nem nyilatkoztak a feladatokról. Pusztán egyetlen tanuló említi. Ha a feladatokat szorosabb elemzés alá vesszük, jogos a mellőzés. Ugyanis a feladatok zöme kérdés, csak felszólító módban vannak fogalmazva. Pl.: „Magyarázd meg, miért győztek az adórszolgák az arisztokraták felett!” (azért vettem e feladatot, mert tartalmilag is vitás). Több feladat így szól: „Mutasd meg a Nílust!...” „...valamelyik országot, hegyet, várost, folyót stb. Ha már feladatot adunk, akkor helyesebb lenne az ilyen fogalmazás: Mutasd meg, hol győztek először a görögök a perzsák felett! Vagy: Sorold fel azokat a népeket, amelyek hozzájárultak a mai kultúrához! Mutasd meg, hol készült fel Hannibál Róma megtámadására! stb. Gyakoroljuk vele a földrajzi ismeretet is, de ne felejtsük meg az elsődleges célról sem, a történelmi ismeretek begyakorlásáról. Míg az előbb említett feladatok a tanulót alig, az utóbb említettek már jobban, de legjobban a következő feladatok foglalkoztatják: „Rajzold le...” „Készíts tűzcsiholót!...” „Készítsétek el közösen az őrsben az ősember lakását!...” „Készíts kagylóból nyakláncot!” stb. ...

Teljesen mellőzik a szeljegyzetként adott rövid vázlatokat is. Egyetlen tanuló sem ír rólok. Értékük pedig nem kisebb, mint a kérdéseké. A tanár feladata, hogy ráirányítsa a figyelmet. Jobban „beszélnek ezek a vázlatok, ha nem mindenütt címszavakban, illetve címszerűen lennének fogalmazva. Pl.: „a perzsák támadása” helyett „támadnak a perzsák”; „a gazdasági élet fellendülése” helyett: „fellendül a gazdasági élet” stb.

Az idő jelzését a mához viszonyítják a szerzők. Tapasztalatom szerint nem jegyzik meg könnyebben a tanulók. Viszont, ha évszámot tanítunk, annak később hasznát veszik a középiskolában is.

A tipográfiai tervezés igen ügyes. Jól tanulható betűformát választottak. Egyik tanuló ír is róla: „A szép, szabályos nagy betűket könnyű elolvasni, szöveget megjegyezni.” Sajnálatos, hogy a fűzés igen gyenge. Már is több tanulónál kiesett egy-egy ív.

Utóljára hagytam az illusztráció kérdését. Csak elragadtatással lehet róla beszélni. Így teszik a tanulók is. „A képek megmutatják az olvasmány tartalmát.” „Képei tanulságosak, szinte beleérezem magam a régi életbe.” „A képek szinte felidéznek a múltat.” „...könnyebben megérttem a képek alapján, hamarabb is kész leszek a leckével.” „Na-

„FÖLDIGILISZTA”
v a g y
„FÖLDI GILISZTA”?

gyon szép elrendezésben helyezték el a színes képeket, és nagyon lekötik a figyelmet. „Képeiben megmutatkozik az őskor emléke, a nyomorúságos élet, a háború, a győzelem.” „Képei alapján mindent megértek.” „Sok színes kép foglal helyet a könyv minden oldalán. Ezek elősegítik az elképzelését a régi világnak.” „A sok színes kép tarkítja, és széppé teszi a könyvet.” „Ügyesen kifejezik a történelmet.” „Szép borítója, szép színes képekkel dús belseje nagy kedvet adott a történelemhez.

A tanulók pontosan megfogalmazták azt, ami a tankönyv illusztrációs anyagának a feladata.

Az illusztráció tekintetében teljes a könyv sikere mind a tanulóknál, mind a tanároknál. Győri Miklós rajzai, mint előbb is említettük, igen kifejezőek. A figurák élnek, mozognak, szinte lélegzenek! Nevelő hatásuk felbecsülhetetlen, úgyszintén oktató hatásuk is. Egészében pedig természetesen, érdeklődést keltők, bűbajosak. Kitűnőek a fényképfelvételek is.

Egy-két apróbb hibára rá kell mutatnunk: a 20—21. lapon a képek felirata össze van cserélve. A nagyobb táblákon jobban el kellett volna határolni az egy fogalommal kapcsolatos részrajzokat. Az egyiptomi társadalmat ábrázoló kitűnő rajz, ha a tanár nem vigyáz, téves elképzelést szülhet. Túl naiv, hogy az elűzött római király fejéről esik lefele a korona. Az aquincumi orgona az ábrázolással téves elgondolásra vezethet. A vadászó-halászó ősemekek c. egységénél az ősközöséget szemléltető kép már az állattenyésztést mutatja, amiről csak a következő (4.) egységénél lesz csak szó! A 122. lapon a honfoglaló magyarok lópatkolása anakronisztikus. A honfoglaláskori sírokban nem találtak patkót stb.

Az említettek nem vannak le az illusztráció magas pedagógiai és módszertani értékéből, javíthatóak.

Egybevetve az eddigieket, megállapíthatjuk: az V. osztályos Történelemtankönyv igen megközelíti azt a tankönyvet, amelyet várunk. Mind a szerzők, mind a szerkesztők helyes úton jártak, s várakozóan nézünk a folytatás elé.

Szóljanak még végül az érdekeltek: „Egém ez a könyv, amikor megkaptam, egész izgalomba hozott. Idégesen olvastam, hogy melyik csapat fog győzni a görög és perza háborúban. Egész lázba hozott Spartakus rabszolgafelkelése. Róma és Karthágó harca is nagyon érdekes volt. A nagy piramisoktól az ősmagyarokig mindent elolvastam.”

„Ilyen szép könyve még nem volt senkinek!” — kiált fel büszkén Nagy Tibor V. osztályos tanuló.

Turai Kálmán

A fenti kérdés elsősorban a gimnáziumok II. osztálya számára 1963 decemberében kiadott „*Allattan*” c. tankönyv tanításával kapcsolatosan merült fel. A gimnáziumi tankönyvben a gyűrűsféreg neve hol egybe-, hol különírva szerepel. Előfordul egyetlen bekezdésben is a kétféle írásmód (26. lap). Az „*Élővilág*” c. új általános iskolai tankönyv (1963. évi kiadás) következetesen egybeírja a („földigiliszta”) faj nevét (118—119. l.). Az 1950-es kiadású „*Állathatározó*” a *Lumbricus terrestris* faj magyar nevét szintén egybeírja: „földigiliszta” (46. l.). Az 1955-ös kiadású „*Allattan*” c. *Pedagógiai Főiskola-i tankönyv* II. kötetében a „földigiliszta” mint faji név egybeírva szerepel (168—169. l.). Ezzel szemben a 165. és 166. lapon különírva találjuk a megnevezést. Az utóbbi esetben azonban nincs határozottan jelezve, hogy a megnevezés konkrétan a *Lumbricus terrestris* fajra vonatkozik-e. Az 1957-es kiadású *Á. E. Brehm* Az állatok világa c. kézikönyv I. kötetének 84. lapján a következőket olvashatjuk: „földi giliszta (Lumbricidae család)”, majd 13 sorral lejjebb: „földi giliszta (*Lumbricus terrestris*)”. Itt tehát következetesen egyaránt különírja a szerző a rendszertani megnevezést mint családi nevet és mint faji nevet is.

Az 1959-ben kiadott Magyar Helyesírási Szabályzat 10. átdolgozott kiadásában a faj neve nem szerepel. Az 1961-ben kiadott *Helyesírási Tanácsadó Szótárban*: „földigiliszta” kifejezés egybeírottan szerepel. A helyesírási szabályzat természetesen nem értelmzi, hogy a kifejezés faji vagy családi nevet jelent-e. Az Akadémiai Kiadó kiadásában 1960-ban megjelent *Új Magyar Lexikon* 2. kötete 405. lapján a *Lumbricus terrestris* magyar neve egybeírva („földigiliszta”) olvasható.

Mindezek után érthető az a nyugtalanság, ami a *Lumbricus terrestris* faj magyar nevének helyesírására vonatkozóan több szaktanárnál megnyilvánul. A felsorakoztatott tényekből megállapítható, hogy a kérdéses állatnév helyesírását tekintve bizonytalanság, ellentmondás és zűrzavar tapasztalható, pedig csak a legújabbban megjelent és a jelenleg közhasználatban levő könyveket vettem figyelembe az írásmód vizsgálatánál.

Az írásgyakorlatban mutatkozó bizonytalanságok és ellentmondások tették szükségessé, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Zoológiai Bizottsága a magyar állatnév helyesírását szabályozza, azaz kiküszöbölje az ellentmondásokat és a szabályok alapján egységes tegye a kiadványokban, tankönyvekben, lexikonokban, szótárakban a magyar áll-